

AUTOREFERAT

Moją fascynację muzyką zawdzięczam w dużej mierze atmosferze i tradycji domu rodzinnego. Muzykiem był mój dziadek- nauczyciel gry na skrzypcach oraz moja matka pianistka- pedagog w Państwowej Szkole Muzycznej

w Bielsku-Białej, która także udzielała mi pierwszych lekcji gry na fortepianie.

Następnie rozpoczęłam naukę w PSM I i II st. w Bielsku-Białej, a po jej ukończeniu kontynuowałam edukację w Akademii Muzycznej w Krakowie w klasie fortepianu prof. Ludwika Stefańskiego. Jego niezwykła osobowość i sposób postrzeganie świata dźwięków zdecydowanie wzbogacił mój rozwój artystyczny. Po Jego nieoczekiwanej śmierci studia kontynuowałam w klasie fortepianu prof. Jerzego Łukowicza.

Praca pod Jego kierunkiem również była inspirującym doświadczeniem tym bardziej, że profesor był także wybitnym kameralistą. W czasie studiów oprócz utworów solowych poznawałam liczne pozycje z muzyki kameralnej.

Uczestniczyłam także w letnich kursach mistrzowskich:

W roku 1980, 1981, 1982 w Dusznikach Zdroju u prof. W. Mierżanowa, Z. Śliwińskiego, w 1984 w Weimarze u prof. P.Badury-Skody, w 1985 i 1988 w Annecy (Francja) u E. Richepin, w 1985 w Zurychu u prof. R. Buchbindera.

Kontakt z tak znakomitymi pedagogami pogłębił moje zainteresowania w zakresie wykonawstwa muzycznego, szczególnie repertuaru klasycznego i romantycznego.

Po ukończeniu studiów rozpoczęłam pracę w Akademii Muzycznej w Krakowie w charakterze akompaniatora na stanowisku młodszego wykładowcy.

Praca ze studentami pod kierunkiem wybitnych pedagogów: prof. W. Hermana, prof. L. Soleckiego, prof. A. Godka, prof. I. Jasińskiej-Buszewicz wpłynęła inspirująco na dalsze działania z zakresu kameralistyki.

W roku 1988 zatrudniona zostałam na Wydziale Pedagogiczno-Artystycznym Filii Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie na stanowisku asystenta

gdzie do chwili obecnej prowadzę zajęcia gry na fortepianie oraz akompaniuję do dyrygowania.

Praca nad licznymi kompozycjami chóralnymi a szczególnie współpraca ze znakomitymi kolegami dyrygentami przyczyniła się do poszerzenia wyobraźni dźwiękowej oraz pogłębienia umiejętności czytania partytur chóralnych a 'vista.

W roku 1996 przeprowadzony został mój przewód I stopnia pod opieką artystyczną prof. J. Łukowicza w Akademii Muzycznej w Krakowie z zakresu kameralistyki.

Jeżeli chodzi o działalność koncertową to wykonywałam zarówno utwory solowe jak i kameralne. Ponieważ interesuje mnie różnorodny wachlarz kompozycji nie ograniczałam się do określonego typu repertuaru koncertowego.

Współpracowałam z licznymi instrumentalistami i wokalistami co dało mi możliwość zapoznania się z wieloma kompozycjami. Wykonywałam utwory z tak zwanego klasycznego repertuaru, jak i dzieła współczesne, czego przykładem może być mój udział w koncercie „Muzyki nowej”, którego program w całości tworzyły kompozycje twórców śląskich. Dążność do poznania różnych możliwości i różnych sposobów akompaniowania sprawiła, iż wykonywałam także utwory z tzw. „łżejszego repertuaru”: operetkowego, musicalowego, okazjonalnie sięgałam także do pozycji muzyki filmowej.

W pewnym okresie zainteresowała mnie twórczość Astora Piazzoli, którego kompozycje wykonywałam solo i w duecie.

Do chwili obecnej występowałam w duecie fortepianowym, ze skrzypcami, wiolonczelą, kontrabasem, fletem, obojem, klarnetem, obojem, saksofonem. Przez kilka lat grałam w trio i miałam okazję wystąpić w kwartecie i kwintecie.

Uważam, że współpraca z różnymi muzykami bardzo rozwija, daje możliwość poznania rozmaitych postaw estetycznych, a także umożliwia porównanie interpretacji tych samych utworów przez różnych artystów, metod pracy i strategii wykonawczych, co jest niezwykle interesujące i inspirujące.

Umożliwia ponadto poznanie interesujących osobowości artystycznych i ich postaw warsztatowych i estetycznych.

Duże doświadczenie w swojej pracy zyskałam także dzięki współpracy z chórami. Już w IV klasie podstawowej szkoły muzycznej akompaniowałam chórowi szkolnemu. W ostatnim czasie miałam okazję występować z chórami na konkursach i festiwalach, podczas których te znakomite zespoły zdobywały liczne nagrody i wyróżnienia:

w roku 2002 na Festiwalu Gaude Cantem w Bielsku-Białej - chór Instytutu Muzyki z Cieszyna pod dyr. A.Paszek-Trefon otrzymał Grand Prix

w roku 2002 na Festiwalu Chórów Studenckich w Łodzi chór Instytutu Muzyki z Cieszyna pod dyr. A.Paszek-Trefon otrzymał I nagrodę

w roku 2004 na II Festiwalu Chórów Śląskich w Ustroniu chór Melodia z Nawsia (Republika Czeska) pod dyr. A. Zeman otrzymał I nagrodę

w roku 2010 na Festiwalu Balkan Folk Fest w Kitten (Bułgaria) chór Melodia z Nawsia (Republika Czeska) pod dyr. A. Zeman otrzymał I nagrodę

W ostatnim czasie zainteresowała mnie także twórczość kompozytora mniej znanego, który zasługuje moim zdaniem na uwagę a mianowicie Jana Sztwiertni. Zaowocowało to nagraniem płyty „ Jan Sztwiertnia utwory fortepianowe i kameralne ” na której znalazły się niepublikowane (za wyjątkiem pieśni) utwory tego twórcy. Szczegółowe informacje na ten temat znajdują się w opisie dzieła artystycznego.

Dotychczas nagrałam następujące płyty CD :

- Muzyka w Bielsku-Białej I (współwykonawca)
- Klejnoty Muzyki Polskiej (współwykonawca)
- 40 lat Instytutu Muzyki w Cieszynie (współwykonawca)
- Muzyka romantyczna
- Jan Sztwiertnia – utwory fortepianowe i kameralne

W latach 1991-1995 zatrudniona byłam w PSM w Bielsku-Białej w charakterze akompaniatora, gdzie miałam okazję pracować z niezwykle uzdolnionymi uczniami. Należą do nich:

Karolina Styczeń – laureatka I nagrody na I Śląskim Turnieju Młodych Wiolonczelistów oraz specjalnego wyróżnienia na I ogólnopolskim konkursie im. K. Wiłkomirskiego w Poznaniu

Szymon Jakubiec- laureat II nagrody na II Śląskim Turnieju Młodych Wiolonczelistów w Katowicach

Robert Fender- laureat III nagrody na II Śląskim Turnieju Młodych Wiolonczelistów w Katowicach obecnie wykładowca w AM w Łodzi

Janusz Widzyk- kontrabasista, który w roku 1998 został laureatem I nagrody na międzynarodowym konkursie w Genewie, obecnie członek orkiestry Berliner Philharmoniker a także wykładowca w Akademii Muzycznej w Kolonii

Mirosław Kasperek- kontrabasista, obecnie koncertmistrz w Filharmonii w Valladolid (Hiszpania)

Brałam także udział w kilku konferencjach naukowych:

1.12.1995 Uniwersytet Śląski Pedagogika fortepianowa cz I
Prezentacja referatu „ Muzyka kameralna z udziałem fortepianu.
Zarys historyczno-formalny,

4.12. 1996 Uniwersytet Śląski Pedagogika fortepianowa cz I
Prezentacja referatu „ Muzyka kameralna w okresie 20-lecia międzywojennego. Kompozytorzy i ich style”.

6.12.2007 AM w Gdańsku XIV międzynarodowa sesja naukowa „Muzyka fortepianowa”. Referat „Muzyka kameralna w kształceniu młodych pianistów”.

Dotychczas ukazały się następujące publikacje mojego autorstwa:

1997 Materiały pokonferencyjne „Pedagogika fortepianowa I”. Prace naukowe UŚ pod red. prof. M. Kubicy-Skarbowskiej.

06.1997 Artykuł w Gazecie Uniwersyteckiej pt. „Cieszyńska Wiosna Muzyczna”.

12.2007 AM w Gdańsku XIV międzynarodowa sesja naukowa „Muzyka fortepianowa”, artykuł „Muzyka kameralna w kształceniu młodych pianistów”.

Prace specjalne 74. Wydawnictwo AM w Gdańsku, red. naczelny J. Krassowski

2009 Wyd. Sciptum. Kraków. Książka „Rola fortepianu w kształtowaniu stylu romantycznego na podstawie twórczości F. Schuberta, R. Schumanna i F. Chopina

2010 Uniwersytet Śląski „Wartości w muzyce t. III”. Prace naukowe UŚ pod red. prof. J. Uchyły-Zroski artykuł „Gra zespołowa oraz czytanie nut a'vista w procesie kształcenia studentów”.

Kilkakrotnie brałam udział w pracach organizacyjnych na uczelni, m.in. jako sekretarz komisji egzaminacyjnej dla kandydatów na I rok studiów w roku 1988 i 1999, egzaminator w roku 2000, 2001, 2002 oraz akompaniator w roku 2003.

Jestem także członkiem Bielskiego Towarzystwa Muzycznego i biorę udział w pracach komisji rewizyjnej oraz członkiem zarządu Stowarzyszenia Dla Sztuki.

Od listopada 2003 pełnię funkcję kierownika Diecezjalnego Studium Muzyki Kościelnej przy Instytucie Teologicznym im. Jana Kantego w Bielsku-Białej.

W latach 2004-2007 pełniłam także funkcję zastępcy dyrektora Diecezjalnej Szkoły Organistowskiej w Bielsku-Białej.

Uczestniczyłam także w projekcie „Wychowanie przez muzykę” realizowanego

przez Bielskie Centrum Kultury, którego celem jest prezentacja i popularyzacja literatury muzycznej, dostarczanie wiedzy i przygotowanie młodzieży do trudnej i niezwykle cennej sztuki słuchania muzyki poważnej, zainteresowanie placówkami kulturalnymi naszego miasta, pokazanie twórczej formy spędzania wolnego czasu jaką jest uczestnictwo w koncertach.

Współpracuje także z portalem internetowym *Kameral Musik*, którego celem jest popularyzacja muzyki kameralnej, pisząc artykuły i recenzje płyt.

Wykonywałam po raz pierwszy utwór Volkmara Elmauthalera, którym była Sonata F-dur skomponowana na motywach utworów Mozarta.

Wzięłam także udział w prawykonaniu „Pieśni Księżniczki z Baśni” K.Szymanowskiego w awangardowej wersji teatralnej w Teatrze Polskim w Bielsku-Białej.

Za najważniejsze osiągnięcie uważam nagranie płyty CD z kompozycjami Jana Sztwiertni.

Opis dzieła artystycznego - płyta CD „ Jan Sztwiertnia utwory fortepianowe i kameralne ”

W roku 2011 w Instytucie Muzyki na Wydziale Artystycznym Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie trwały uroczyste obchody 100-lecia urodzin kompozytora wywodzącego się z ziemi cieszyńskiej- Jana Sztwiertni.

Biorąc udział w koncertach miałam okazję wykonywać jego utwory.

Muzyka Sztwiertni a także dramatyczne losy kompozytora wywarły na mnie duże wrażenie, tak że postanowiłam bliżej zapoznać się z jego twórczością.

Jan Sztwiertnia urodził się 1 czerwca 1911 roku w Ustroniu Hermanicach jako nieślubny syn Marii Sztwiertni. Ze względu na stale pogarszającą się sytuację materialną matki umieszczony został w Ewangelickim Domu Sierocym w Ustroniu. W sierocińcu pozbawionym rodzinnego ciepła stwarzano mimo wszystko dobre warunki do nauki, dbano o należyte wykształcenie a najzdolniejszym uczniom zapewniano stypendia, dzięki którym po ukończeniu szkoły powszechnej mogli kontynuować naukę. Będąc uczniem szkoły powszechnej J.Sztwiertnia wykazywał niezwykle zdolności muzyczne. Następnym etapem jego edukacji było Seminarium Nauczycielskie w Cieszynie, gdzie oprócz przedmiotów pedagogicznych uczył się gry na skrzypcach, fortepianie i organach pod kierunkiem K.Hławiczki, A.Nohela. Szybko okazało się, że jest obdarzony absolutnym słuchem, niezwykłą pamięcią muzyczną, łatwością improwizacji a także talentem rysowniczym.

W 1930 roku zdał maturę i podjął pracę nauczyciela w jednoklasowej szkole w Wiśle Równem pod Baranią Górą. W tym czasie pełnił także obowiązki dyrygenta chórów w Wiśle Czarnem i Wiśle Centrum.

Większość swoich zarobków przeznaczal na zakup książek, nut i partytur, interesował się różnymi kierunkami w muzyce, także najnowszymi, samodzielnie studiował harmonię, kontrapunkt, zgłębiał tajniki instrumentacji, uczył się grać na wiolonczeli.

W roku 1932 rozpoczął pracę nad operą *Sałasznicy*, którą przez kilka lat poprawiał i uzupełniał. Jest to jeden z bardziej znanych utworów Sztwiertni, w zasadzie napisany przez samouka i zdaniem współczesnych kompozytorów i muzykologów wykazujący wiele niedoskonałości i nieporadności ale jednocześnie zapowiadający duże możliwości twórcze.

W roku 1934 J. Sztwiertnia zamieszkał w Wiśle Centrum w budynku starej szkoły obok kościoła. Pracował jako nauczyciel muzyki w Szkole Powszechnej, organista w kościele ewangelickim, dyrygent chóru Echo.

Zaangażował się także w pracę Związku Polskiej Młodzieży Ewangelickiej, pełnił obowiązki dyrygenta i prezesa chóru a także reżyserował sztuki teatralne. Dał się poznać jako znakomity aktor ról komediowych.

W 1935 roku rozpoczął naukę w Szkole Muzycznej w Cieszynie u Aleksandra Brachockiego i Tadeusza Prejznera. A.Brachocki kształcił się pod okiem I.Jana Paderewskiego i Z.Stojowskiego. Był kompozytorem, pianistą, pedagogiem w klasie fortepianu. Jego wychowankami byli: Stanisław Hadyna, Karol Stryja, Jan Sztwiertnia.

T.Prejzner był wykładowcą teorii muzyki w szkole muzycznej w Cieszynie i katowickim Konserwatorium Muzycznym. W czasie wojny zginął w obozie koncentracyjnym w Majdanku. Prawdopodobnie za jego radą J.Sztwiertnia podjął studia pedagogiczne i kompozytorskie w Konserwatorium w Katowicach, które ukończył z wyróżnieniem w 1939 roku. W maju tegoż roku odbył się koncert kompozytorski, na którym zaprezentowane zostały utwory J.Sztwiertni. Spotkał się on z entuzjastycznym przyjęciem- wówczas to prawdopodobnie padły znaczące słowa wypowiedziane przez prof.Prejznera często przytaczane w związku z osobą Sztwiertni : „ Ten się w Europie nie zmieści”.

Władze miasta Katowic uhonorowały młodego twórcę zapewniając mu stypendium na dalsze studia muzyczne w Paryżu.

Wybuch wojny zniweczył wszelkie plany. We wrześniu 1939 r został pozbawiony posady nauczyciela a 23 kwietnia 1940 aresztowany i osadzony w obozie koncentracyjnym w Gusen, gdzie zmarł 29 sierpnia 1940 roku.

Jego prochy sprowadzono do Polski i pochowano w symbolicznym grobie na cmentarzu „Na Grórniczku” w Wiśle.

Jan Sztwiertnia tworzył przez jedno dziesięciolecie. Niektóre rękopisy zaginęły podczas zawieruchy wojennej, część znalazła się u rodziny i przyjaciół. W sumie zachowało się około 100 kompozycji. Większość z nich znajduje się obecnie w zbiorach archiwalnych biblioteki Akademii Muzycznej w Katowicach.

Utwory zaprezentowane na płycie :

- **Wariacje na temat oryginalny**
- **Mazurek**
- **Cantabile**
- **Rondo**
- **Valse capriccio**
- **Legenda**
- **Trzy pieśni do słów L.Staffa:**
 - ❖ **Łąkami idę**
 - ❖ **Dziewicze brzozy**
 - ❖ **Powiew w sadzie**

Za wyjątkiem pieśni wyżej wymienione utwory nie zostały wydane ani zarejestrowane w formie nagrania . Nie zachowały się także informacje dotyczące wcześniejszych wykonań podczas koncertów. Kompozycje pozostają jeszcze stale w postaci rękopisów, z których korzystałam podczas moich studiów badawczych nad twórczością Sztwiertni. Było to dla mnie inspirujące doświadczenie, zwłaszcza praca nad poprawnym odczytaniem a zwłaszcza interpretacją nieznanych utworów. Niestety nie są znane daty powstania wszystkich utworów. Prawdopodobnie najwcześniej powstały Wariacje; na rękopisie widnieje bowiem data ukończenia- maj 1933. Wiadomo także, że ostatnią kompozycją młodego twórcy są Trzy pieśni do słów L.Staffa zwane Tryptykiem Staffowskim(1940).

Pozostałe utwory zostały skomponowane prawdopodobnie podczas regularnych studiów kompozytorskich jako „ prace szkolne”.

Wariacje tak jak operę „ Sałaszniczy” komponował Sztwiertnia jako samouk, wiemy, że rozpoczął edukację w Szkole Muzycznej dopiero w 1935r.

Utwór złożony jest z tematu i 9-ciu wariacji. Nie jest on jednolity stylistycznie, można w nim odnaleźć echa późnego romantyzmu, impresjonizmu, ekspresjonizmu, dają się zauważyć ciekawe eksperymenty harmo-

niczne. Zwłaszcza w wariacji nr2 w jej części środkowej pojawiają się ostre współbrzmienia dysonansowe. Harmonia zastosowana w wariacjach, liczne znaki chromatyczne, alteracje a także wykorzystanie różnych rejestrów fortepianu nadaje im specyficzną kolorystykę. Na przykład wariacja nr4 nasuwa skojarzenia z harmoniką wagnerowską a co za tym idzie oddalenie się od centrum tonalnego. Temat utrzymany jest w tonacji F-dur, natomiast kolejnych 9 wariacji w B-dur,

D -dur, H-dur, G- dur, c-moll, As-dur, d-moll, G-dur, g-moll. Na uwagę zasługują także zmiany fakturalne. W utworze tym zachowałam oryginalną pedalizację zgodną z zaleceniami kompozytora.

W Mazurku nawiązuje Sztwiertnia do muzyki ludowej. Wiele jego kompozycji opartych jest na folklorze m.in. wspomniana opera Sałasznicy czy Pieśni nadolziańskie. Utwór jest interesujący i bogaty pod względem rytmicznym i melodycznym. Pojawiają się w nim elementy o charakterze polifonizującym.

Cantabile prawdopodobnie miało stanowić wolną część obszerniejszej kompozycji np.tria. Niektóre jego fragmenty napisane były na skrzypce, a niektóre na wiolonczelę. Utwór wykonywany był także podczas koncertu z okazji 100 rocznicy urodzin twórcy w wersji na skrzypce.

Valse capriccio i Legenda skomponowane na trzy instrumenty to interesujące przykłady muzyki kameralnej. Instrumenty potraktowane są równorzędnie, tematy pojawiają się głównie w partii skrzypiec i wiolonczeli.

Fortepian stanowi podstawę harmoniczną i prowadzi błyskotliwe figury.

W charakterze utwory nawiązują do konwencji romantycznego, wirtuozowskiego stylu brillante.

W ostatnim okresie twórczości powstało prawdopodobnie Rondo na skrzypce i fortepian . Charakter tego utworu ze względu na harmonię

i kolorystykę pokrewny jest Tryptykowi pieśni do tekstu Staffa. W utworach tych krystalizuje się indywidualny styl kompozytora.

Prof. Ryszard Gabryś kiedyś związany z Instytutem Muzyki w Cieszynie, kompozytor, propagator twórczości Sztwiertni twierdzi iż,, oglądając całość rękopisów widoczny jest niezwykle postęp świadomości twórczej. Okres 10-ciu lat w, których tworzy stanowi przejście od utworów próbnych, intuicyjnych, niedoskonałych do wykorzystania tych błędów w późniejszym czasie jako znamion swojego stylu. Powoli odchodzi od struktur klasycznych i romantycznych. W ostatnich pieśniach do słów L.Staffa pojawia się melodyka nowego typu- impresjonizująca a także interesująca harmonika. W sensie harmonicznym Sztwiertnia jest gotów rozwinąć to co dojrzewa w muzyce XX- mianowicie sonorystykę. Utwory te stanowią zapowiedź co jeszcze mógłby skomponować, gdyby inaczej się wszystko potoczyło”.¹

Uważam, że twórczość Jana Sztwiertni zasługuje na uwagę, że pozostaje otwartym inspirującym zadaniem dla wykładowców Instytutu Muzyki tym bardziej, że w gmachu dawnego Seminarium Nauczycielskiego w Cieszynie, do którego uczęszczał kompozytor mieszczą się obecnie wydziały Uniwersytetu Śląskiego w tym Artystyczny.

Ze swojej strony mam nadzieję nadal prowadzić badania nad twórczością kompozytora a także propagować jego utwory i poszerzyć repertuar o kolejne kompozycje.

Agata Adlewska

¹ Audycja archiwalna 1970 r. Radio Katowice